

DOSSIER DOELGROEPENONDERZOEK

Over jeugdtoeristische behoeftes van jeugdwerk, onderwijs, sportclubs en welzijnswerk

In maart 2010 voerden Centrum voor Jeugdtoerisme en Steunpunt Jeugd een grootschalig en wetenschappelijk onderbouwd onderzoek uit bij Vlaamse jeugdgroepen. Een stuurgroep met ook vertegenwoordigers van Toerisme Vlaanderen, Provinciale Jeugddienst Limburg en Scouts en Gidsen Vlaanderen zorgde mee voor de opvolging.

Enerzijds werd het toeristisch gedrag van jeugdgroepen in 2009 geanalyseerd: naar waar gingen ze, welke activiteiten deden ze, met welke problemen werden ze geconfronteerd enz.? Anderzijds werd gepolst naar de criteria die doorwegen wanneer een locatie voor een toekomstig meerdaags verblijf wordt gekozen.

Bijna 3 000 groepen werden gecontacteerd, uiteindelijk werkten 853 mensen mee aan het onderzoek. Het leverde een schat aan cijfermateriaal op. De meeste cijfers liggen in de lijn van onze verwachtingen, maar we kunnen ons buikgevoel nu tenminste staven met onderzoeksresultaten. Af en toe werden we toch eens verrast.

In dit dossier proberen we de meest relevante resultaten voor uitbaters te bundelen. Dat hebben we gedaan door een aantal profielen uit te werken voor verschillende soorten verblijven. De ruimte was echter beperkt. Wie na het lezen van dit HuisWerknummer nog wat op zijn honger blijft zitten, kan het volledige onderzoeksrapport opvragen via ondersteuning@cjt.be of tel. 09/210.57.75.

Jeugdtoerisme in 2009 geëvalueerd

Wie organiseerde meerdaagse initiatieven in 2009, wie niet en waarom dan niet? Als er wel werd overnacht: hoe werd het verblijf beoordeeld, hoe en wanneer werd geboekt, wat waren de knelpunten tijdens het verblijf enz.?

De belangrijkste resultaten uit het onderzoek worden overlopen, maar eerst lichten we onze respondentengroep door. M.a.w. welke groepen hebben de enquête beantwoord?

853 JEUGDGROEPEN

In totaal werden 2 930 jeugdgroepen aangeschreven. Voor provinciaal/landelijk jeugdwerk, bijzondere jeugdzorg en MPI's werden alle Vlaamse groepen gecontacteerd. Voor lokaal jeugdwerk, onderwijs en sportclubs beperkten we ons tot een representatieve steekproef van 58 gemeenten.

29 % van de aangeschreven jeugdgroepen werkte mee aan het onderzoek (zie tabel 1). Dat is voldoende om de cijfers te kunnen veralgemenen. Enkel onderwijs scoort te laag (12 %), voor onderwijs zijn de resultaten dan ook eerder indicatief.

Lokale jeugd- en sportverenigingen zijn de belangrijkste subgroepen. Bij het lokaal jeugdwerk gaat het in 3 op de 5 gevallen om jeugdbewegingen, de restgroep wordt vooral gevormd door jeugdhuizen, speelpleinen en amateuristische kunsten.

TABEL 1: DEELNAME AAN HET ONDERZOEK

	Meegewerkt	Percentage
Lokaal jeugdwerk	253/691 (37 %)	30 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	103/262 (39 %)	12 %
Onderwijs	68/578 (12 %)	8 %
Sportclubs met jeugdwerking	301/1090 (28 %)	35 %
Bijzondere jeugdzorg	80/208 (38 %)	9 %
MPI's	48/101 (48 %)	6 %
TOTAAL	853/2930 (29 %)	100 %

DEELNAME AAN JEUGDTOERISME IN 2009

De meeste jeugdgroepen organiseren meerdaagse initiatieven (zie tabel 2). Enkel bij sportclubs is dit een minderheid. Dat het lokaal jeugdwerk slechts gemiddeld scoort, kan op het eerste gezicht verrassen, maar zoals net beschreven, bestaat het lokaal jeugdwerk uit meer dan alleen maar jeugdbewegingen.

TABEL 2: MEERDAAGS INITIATIEF GEORGANISEERD IN 2009?

Lokaal jeugdwerk	81 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	88 %
Onderwijs	76 %
Sportclubs met jeugdwerking	38 %
Bijzondere jeugdzorg	82 %
MPI's	88 %

De jeugdgroepen die geen meerdaagse uitstappen organiseren, doen dit vooral omdat het niet noodzakelijk is voor hun werking. Een gebrek aan financiële middelen of te weinig interesse van deelnemers spelen slechts in beperktere mate. 5 % van de sportclubs die geen meerdaags initiatief organiseerden, geven aan dat ze geen geschikte overnachtingsplaats konden vinden.

HET AANBOD GEËVALUEERD

Aan alle jeugdgroepen die in 2009 een meerdaags initiatief organiseerden, werd gevraagd om voor één van hun verblijven een aantal vragen te beantwoorden. Voor dit verblijf moesten ze dan een score geven van "heel slecht" tot "uitstekend" voor onderstaande items. Op basis daarvan konden we per item een gemiddelde score op 10 berekenen (zie tabel 3).

TABEL 3: SCORES VOOR MEERDAAGSE INITIATIEVEN IN 2009

De omgeving	8,58
De speelruimte	8,12
De relatie met de uitbater	7,63
De keuken	7,59
De bereikbaarheid	7,53
De slaapkamers	7,48
De dagkamers	7,39
Het sanitair	7,27
De huurprijs	7,09
Prijzen energie en water	6,90
Sportvoorzieningen	6,77
De communicatie vanuit de gastgemeente	6,48
De toegankelijkheid voor bus en vrachtwagen	6,41
Educatief aanbod	6,27
De toegankelijkheid voor rolstoelen	5,19

Tot onze tevredenheid stellen we vast dat de meeste jeugdgroepen hun verblijf positief evalueren. De items die het laagst scoren, zijn bovendien items die voor heel wat jeugdgroepen minder relevant zijn, zoals toegankelijkheid voor rolstoelen of voor bus en vrachtwagen, een educatief aanbod of sportvoorzieningen.

Omgeving en speelruimte krijgen globaal de beste beoordeling. Wel stel-

De fiets wordt vooral gebruikt door lokaal jeugdwerk.

len we vast dat jeugdverblijven type A slechts gemiddeld scoren op speelruimte. Het gaat dan vaak over jeugdlokalen in de dorpskern.

Ook de relatie met de uitbater haalt een mooie score. Slechts heel zelden wordt deze bestempeld als slecht of heel slecht, daarbij gaat het bijna steeds over lokaal jeugdwerk: daar loopt het aandeel slechte relaties op tot 9 %. Nog bijzonder: de meeste conflicten tussen uitbater en jeugdgroep vinden plaats in jeugdverblijfscentra type B.

DE BOEKING

Kampen worden het meest op voorhand geboekt. Ruim één kamp op vijf wordt meer dan twee jaar op voorhand vastgelegd. Vooral bij weekends wordt veel langer gewacht, we stellen zelfs vast dat bijna een kwart van de weekends binnen de drie maanden na de boeking plaatsvinden (zie tabel 4).

Als we de cijfers verder analyseren, stellen we vast dat vooral grote groepen ruim op tijd boeken. Groepen met meer dan 70 personen boeken in één op de

drie gevallen minstens twee jaar op voorhand. Nog duidelijker is de verhuur van gebouwen met aanpalende tentengrond: in 46 % van de gevallen wordt geboekt voor verblijven die minstens twee jaar later plaatsvinden.

Het aanbod voor grote kampplaatsen is dus duidelijk beperkt in de zomervakantie. Misschien is een betere spreiding van de verhuurde periodes dan een oplossing? Interessant is bijvoorbeeld dat de kampen georganiseerd door de bijzondere jeugdzorg wel voor het overgrote deel geboekt worden maximaal één jaar op voorhand. Vermoed kan worden dat zij de drukste periodes (11 juli - 10 augustus) kunnen vermijden omdat de kampen meestal begeleid worden door personeel. De opvoeders moeten geen rekening houden met periodes van herexamens.

Het zoeken van een geschikte locatie gebeurt in drie op de vijf gevallen via een website. Daarnaast is de locatie vaak gekend omdat men er al eerder heeft verbleven of via mond-aan-mondreclame. Boeken worden nog nauwelijks gebruikt en vakbeurzen lijken zo goed als geen boekingen te genereren (slechts één

maal aangekruist door een school; 37 scholen beantwoordden de vraag).

41 % van de websitegebruikers geeft aan www.cjt.be gebruikt te hebben. De eigen website van de uitbater en www.jeugdverblijven.be worden aangekruist door ongeveer een kwart van de websitegebruikers.

DE VERPLAATSING

We vroegen aan de jeugdgroepen hoe ze zich verplaatst hadden naar het gekozen verblijf (zie tabel 5). Uiteraard was het mogelijk om meerdere vervoersmiddelen aan te duiden.

Vooraf een belangrijke nuance: de auto wordt door de helft van de jeugdgroepen aangeduid, maar dit betekent niet dat de helft van de kinderen met de auto werd vervoerd. De antwoordmogelijkheid "auto" werd bijvoorbeeld ook aangekruist door een groep die de kinderen met de trein laat reizen en de kookploeg met de auto. Of de auto daadwerkelijk het populairste transportmiddel is voor het vervoer van de kinderen, is dan ook de vraag. Dat de auto nauwelijks wordt

TABEL 5: VERPLAATSINGEN NAAR DE OVERNACHTINGSPLAATS

	Autocar	Bus/tram/metro	Trein	Auto/carpooling	Fiets	Te voet
Lokaal jeugdwerk	40 %	20 %	32 %	44 %	29 %	11 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	32 %	25 %	37 %	65 %	8 %	3 %
Onderwijs	62 %	11 %	24 %	11 %	0 %	5 %
Sportclubs met jeugdwerking	23 %	3 %	7 %	72 %	7 %	1 %
Bijzondere jeugdzorg	35 %	4 %	15 %	50 %	13 %	8 %
MPI's	65 %	15 %	12 %	41 %	6 %	6 %
TOTAAL	39 %	15 %	24 %	50 %	16 %	7 %

TABEL 4: BOEKINGSTERMIJNEN

	Minder dan 3 maanden	3 maanden - 1 jaar	1 jaar - 2 jaar	2 jaar - 5 jaar	Meer dan 5 jaar
Weekend	23 %	61 %	16 %	0 %	0 %
Kamp	6 %	41 %	32 %	20 %	1 %
Schoolwerkweek	3 %	49 %	37 %	11 %	0 %
Vormingsinitiatief	8 %	28 %	56 %	8 %	0 %

Boeken meer dan twee jaar op voorhand gebeurt vooral bij zomerkampen.

ingezet door scholen op weg naar hun overnachtingsplaats, is wel duidelijk. Voor de kinderen zelf zou de autocar wel eens het topantwoord kunnen zijn. Bij MPI's, onderwijs en wellicht ook lokaal jeugdwerk is dit het geval. Ook de trein scoort nog behoorlijk, zeker bij vormingsinitiatieven (64 %). Bus/tram/metro, fiets en zeker te voet scoren een stuk lager.

DE UITBATER

Bij 86 % van de verblijven wordt een contract afgesloten. Enkel voor kampeerweides ligt dit percentage een heel stuk lager, daar stranden we op 68 %.

98 % van de jeugdgroepen is tevreden over de inhoud van het contract. Als er toch ontevredenheid is, heeft dit vooral te maken met onduidelijke prijzen.

9 % van de jeugdgroepen geeft aan problemen te hebben gehad met de uitbater. Opvallend is dat dit voor het overgrote deel groepen uit het jeugdwerk zijn. De gesignaleerde problemen gaan in de helft van de gevallen over de afrekening (energie of schade). Afspraken rond afval zijn goed voor een kwart van de klachten.

DE BUURT

Er worden relatief weinig problemen gemeld over de buurt. Slechts in 6 % van de gevallen formuleren de jeugdgroepen klachten. Opnieuw stellen we vast dat de meeste problemen voorkomen bij het

jeugdwerk (27 van de 28 gevallen) en dan vooral bij grotere groepen tijdens de zomerkampen. Verzachtende omstandigheid is dat de kampperiodes langer duren en er veel meer buitenactiviteiten zijn in de zomer.

De jeugdgroepen duiden als meest voorkomende problemen aan: vandalisme door buurtbewoners, geluid van eigen activiteiten, geluid van de eigen muziekinstallatie en parkeerproblemen.

Ook in de bevraging bij de uitbaters (2009) bleek het aantal problemen met burens mee te vallen. Interessant zou zijn om in een volgend onderzoek eens bij de burens zelf te polsen!

Een duidelijk positief gevolg voor de buurt is de inbreng in de lokale economie. In jeugdverblijfscentra waar volpension wordt aangeboden, zorgt jeugdtoerisme voor rechtstreekse tewerkstelling. Ook als groepen zelf koken, worden in 63 % van de gevallen ter plaatse aankopen gedaan. Dit is dan bijna steeds bij de bakker en het grootwarenhuis, vaak ook bij de beenhouwer, de buurtwinkel en de drankcentrale.

We vroegen aan alle jeugdgroepen ook van welke faciliteiten ze gebruik maakten in de omgeving van hun slaapplek. Zoals uit tabel 6 blijkt, levert dit een divers plaatje op met toch één constante: de percentages zijn niet te verwaarlozen. Opvallend is dat het welzijnswerk het meest gebruik maakt van het klassieke toeristische aanbod, zoals pretparken, speeltuinen en horeca. Logisch is dan

weer dat sportvoorzieningen vooral in trek zijn bij sportclubs en dat educatief-cultureel aanbod hoofdzakelijk succes heeft in het onderwijs.

KAMPVUUR EN BOSSEN

Kampvuur is logischerwijs vooral een activiteit tijdens (zomer)kampen. Tijdens 57 % van de kampen wordt het vuur aangestoken (zie tabel 7).

Ook spelen in bossen gebeurt vooral tijdens kampen, meer bepaald in 81 % van de gevallen (zie tabel 7). Daar staat tegenover dat slechts bij één op de vijf kampen een contact met de boswachter heeft plaatsgevonden. Het gesprek kan dan zowel gaan over spelen in bossen als over het maken van vuur en het sprokkelen van hout.

TABEL 7: KAMPVUUR EN BOSSEN

	Kampvuur gemaakt	Gespeeld in bos
Weekend	12 %	46 %
Kamp	57 %	81 %
Schoolwerkweek	9 %	31 %
Vormingsinitiatief	16 %	24 %
TOTAAL	36 %	62 %

TABEL 6: GEBRUIK VAN VOORZIENINGEN

	Zwemgelegenheden	Sportfaciliteiten	Speeltuin	Pretpark	Educatief-cultureel aanbod	Wandel- en fietsroutes	Café	Snack	Restaurant
Lokaal jeugdwerk	56 %	14 %	38 %	5 %	8 %	45 %	32 %	32 %	7 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	34 %	18 %	23 %	3 %	20 %	31 %	23 %	14 %	8 %
Onderwijs	46 %	38 %	35 %	3 %	57 %	59 %	11 %	8 %	3 %
Sportclubs met jeugdwerking	59 %	69 %	25 %	9 %	11 %	37 %	21 %	17 %	24 %
Bijzondere jeugdzorg	53 %	39 %	37 %	20 %	27 %	51 %	18 %	33 %	8 %
MPI's	76 %	35 %	59 %	21 %	29 %	68 %	50 %	44 %	12 %
TOTAAL	58 %	34 %	38 %	9 %	20 %	49 %	29 %	28 %	11 %

Aan alle jeugdgroepen die meerdaagse initiatieven plannen, werd gevraagd om voor 45 verschillende criteria aan te duiden hoe belangrijk deze zijn bij de keuze van een locatie. Op basis van de antwoorden gaande van "helemaal niet belangrijk" tot "heel belangrijk", konden we elk item een score op 10 geven.

Op de volgende pagina's hebben we met behulp hiervan profielen opgesteld voor schoolwerkweken, kampen, weekends en vormingsinitiatieven. Telkens vertrekken we van een tabel met de tien hoogst en vijf laagst scorende criteria. De criteria in het rood vielen ons het meest op en worden in de tekst toegelicht.

Schoolwerkweken

Tijdens de schoolweken zijn er weinig mogelijke doelgroepen, behalve scholen. Vroeger vonden bosklassen & co vaak plaats tussen maandag en vrijdag in volpension. Mede door invloed van de maximumfactuur stellen we de laatste jaren een verschuiving vast naar meer kortere verblijven en iets meer zelfkook.

TABEL 8: SCHOOLWERKWEKEN

BELANGRIJKSTE CRITERIA

1	Brandveiligheid	9,45
2	De huurprijs	8,70
3	De (eventuele) goede ervaringen in het verleden	8,58
4	Aantal douches	8,30
5	Aantal toiletten	8,28
6	De periode	8,13
7	De veilige routes rondom de verblijfplaats	8,00
8	Een rustige omgeving	7,58
9	De mogelijkheid van volpension	7,40
10	Poetservice	7,25

MINST BELANGRIJKE CRITERIA

41	De mogelijkheid van zelfkook	3,55
42	Afwezigheid van aanpalende woningen	3,53
43	Grote slaapzalen	3,13
44	Mogelijkheid tot het maken van een kampvuur	2,73
45	Aanwezigheid van een attractie	2,18

Brandveiligheid is voor alle jeugdgroepen belangrijk, maar voor scholen is de score toch wel bijzonder hoog. Het mag duidelijk zijn dat op het vlak van veiligheid geen compromissen kunnen worden gesloten, dat blijkt ook uit de zevende plaats van veilige routes rondom de verblijfplaats. Voor een trouw publiek als scholen mag het niet verbazen dat ervaringen in het verleden eveneens een cruciale rol spelen om een locatie te kiezen. Als men tevreden is, keert men terug. Dat is uiteraard goed nieuws voor bestaande jeugdverblijfcentra die een scholenpubliek hebben opgebouwd en kunnen tevreden houden. Voor starters maakt

Als een school tevreden is, keert ze meestal terug.

dit het extra moeilijk om zelf scholen aan te trekken (en dus ergens anders weg te halen). Elders in het onderzoek vonden we in dit verband nog een ander opvallend cijfer: slechts 8 % van de scholen heeft problemen ondervonden bij de zoektocht naar een geschikte locatie. Voor de andere jeugdgroepen schommelt dit gemiddeld rond de 30 %. M.a.w. er is vandaag reeds voldoende aanbod voor scholen!

De scores voor volpension (7,40) en zelfkook (3,55) verdienen om van nabij bekeken te worden. Ook al liggen die scores ver uit elkaar, het zijn slechts gemiddeldes. Bij volpension vindt 69 % van de scholen dit belangrijk of heel belangrijk, 23 % hecht er weinig waarde aan. Bij zelfkook is de score min of meer omgekeerd: 32 % vindt zelfkook belangrijk of heel belangrijk, terwijl 52 % dit categoriseert als niet of helemaal niet belangrijk. M.a.w. de markt voor scholen in volpension is een pak groter, maar dit wil niet zeggen dat het voor zelfkook onmogelijk is om scholen aan te trekken. Uit de cijfers blijkt dat ongeveer 1 op 3 scholen kan overtuigd worden om zelf te koken, maar dan zal het ongetwijfeld helpen om goed te scoren op de andere items die men in het onderwijs belangrijk vindt. Wie bijvoorbeeld enkel over grote slaapzalen beschikt, heeft dan een groot nadeel.

Vermeldenswaard is nog dat aanwezigheid van uitgewerkte educatieve pakketten slechts een gemiddelde score haalt, in tegenstelling tot wat algemeen aangenomen wordt. Ongeveer de helft van de scholen vindt dit belangrijk of heel belangrijk. Ons besluit is eerder dat een jeugdverblijfcentrum iets moet hebben waarin het zich kan onderscheiden: goed ingerichte daglokalen, de onmiddellijke omgeving (bos of zee), bepaalde voorzieningen (sport) of bezienswaardigheden in de buurt. Educatieve pakketten die op één van deze aspecten aansluiten, kunnen dan wel degelijk een extra troef zijn.

Weekends

Weekends zijn het moeilijkst onder één noemer te plaatsen. Behalve de scholen maakt iedereen wel gebruik van de weekends. Jeugdwerk organiseert weekends voor kinderen, maar ook begeleiderweekends of planningsweekends. Veel sportclubs, instellingen bijzondere jeugdzorg en MPI's gaan wel eens op weekend en daarnaast oefent jeugdaccommodatie tijdens de weekends ook aantrekkingskracht uit op andere doelgroepen, zoals vrienden-groepen en families.

Omdat weekends onder vele vormen voorkomen, hebben ze ook een minder duidelijk profiel. De klassiekers brand-

veiligheid, huurprijs en periode prijken bovenaan, gevolgd door een aantal criteria verbonden aan het gebouw: toiletten, douches en keuken.

Op de tiende plaats vinden we een beperkte reistijd, een item dan niet in de top tien voorkomt bij de andere soorten verblijven. Niet onlogisch natuurlijk: als een groep zich op vrijdagavond nog moet verplaatsen, dan legt men liefst niet te veel kilometers meer af.

Zelfkookmogelijkheid, voldoende daglokalen en voldoende speelruimte in de onmiddellijke omgeving vallen net buiten de top tien.

TABEL 9: WEEKENDS

BELANGRIJKSTE CRITERIA

1	Brandveiligheid	8,68
2	De huurprijs	8,43
3	De periode	7,80
4	Aantal toiletten	7,45
5	Aantal douches	7,38
6	Uitrusting keuken	7,10
7	De (eventuele) goede ervaringen in het verleden	7,05
8	Een rustige omgeving	7,00

9	De veilige routes rondom de verblijfplaats	6,80
10	De beperkte reistijd	6,75

MINST BELANGRIJKE CRITERIA

41	Mogelijkheid tot het maken van een kampvuur	3,70
42	Aanwezigheid van talrijke bezienswaardigheden	3,64
43	Internetaansluiting	3,58
44	Aanwezigheid van uitgewerkte educatieve pakketten	3,35
45	Aanwezigheid van een attractie	3,13

Vormingsinitiatieven

Vormingsinitiatieven vinden vooral plaats bij het landelijk en provinciaal jeugdwerk. Het gaat dan meestal over cursussen voor begeleiders, vaak tijdens de kleine schoolvakanties of soms ook in het weekend.

De hoge score voor voldoende daglokalen valt meteen op. Bij de andere soorten verblijven komt dit item nergens in de top tien voor, hier staat het op nummer 1. Niet onlogisch, want het gaat vaak over verblijven met een redelijk grote

deelnemersgroep die dan regelmatig in kleinere groepjes moet kunnen worden opgesplitst.

Opeenvolgende vormingsinitiatieven hebben vaak een heel andere deelnemersgroep en keren daarom dikwijls terug naar dezelfde locatie. Vandaar dat goede ervaringen in het verleden een belangrijke rol spelen.

Vormingsinitiatieven hebben meestal individuele deelnemers die verondersteld worden zelf de verplaatsing te maken naar de cursuslocatie. Bewegwijzering naar de verblijfplaats wordt

TABEL 10: VORMINGSINITIATIEVEN

BELANGRIJKSTE CRITERIA

1	Voldoende daglokalen	8,65
2	De periode	8,53
3	De huurprijs	8,33
4	Brandveiligheid	8,15
5	De (eventuele) goede ervaringen in het verleden	7,63
6	Bewegwijzering naar de verblijfplaats	7,40
7	Aantal toiletten	7,08
8	Gsm-ontvangst	7,03

9	Aantal douches	6,93
10	Onthaal door de uitbater	6,93

MINST BELANGRIJKE CRITERIA

41	Beek, rivier of kanaal in de nabijheid	3,13
42	Aanwezigheid van zwemgelegenheid	3,00
43	Aanwezigheid van uitgewerkte educatieve pakketten	2,65
44	Nabijheid van de kust	2,28
45	Aanwezigheid van een attractie	1,73

Zelfkookmogelijkheid valt net buiten de top tien.

Bij de laag scorende criteria valt opnieuw op dat de meeste jeugdgroepen zelf zorgen voor hun programma. Een vaak betalend aanbod om zaken in de buurt te kunnen doen (attracties of bezienswaardigheden) kan op weinig belangstelling rekenen. We hadden bijna geschreven dat de jeugd gerust een weekendje zonder internet kan, maar dan hadden we ook het aantal aanwezige smartphones moeten tellen.

Bewegwijzering is een pluspunt bij vormingsmomenten.

daarom als een pluspunt ervaren. Ook op het vlak van mobiliteit merken we dit: zo valt bereikbaarheid met het openbaar vervoer (score: 6,78) maar net buiten de top tien.

Extra activiteiten in de buurt zijn minder belangrijk. De kust of attracties betekenen geen enkele meerwaarde. Hoewel er vorming wordt gegeven, is er ook helemaal geen nood aan uitgewerkte educatieve pakketten. Wie een vormingsinitiatief begeleidt, zorgt zelf voor de inhoud van het programma.

Kampen

Kampen zijn het hoogtepunt in het werkjaar van de jeugdbewegingen, maar ook andere jeugdgroepen organiseren kampen. Dan denken we aan vakanties ingericht door landelijk jeugdwerk waar vaak gewerkt wordt met inschrijvingen, maar ook door de bijzondere jeugdzorg en de MPI's worden heel wat kampen georganiseerd.

Een kindvriendelijke omgeving is belangrijk.

TABEL 11: KAMPEN

BELANGRIJKSTE CRITERIA

1	De periode	8,78
2	De huurprijs	8,58
3	De mogelijkheid van zelfkook	8,53
4	Brandveiligheid	8,28
5	De aanwezigheid van (speel)bos in de buurt	7,90
6	Speelweide in de directe omgeving	7,90
7	Aantal toiletten	7,58
8	Uitrusting keuken	7,58
9	Een rustige omgeving	7,40
10	Aantal douches	7,25

MINST BELANGRIJKE CRITERIA

41	Aanwezigheid van een attractie	2,68
42	Internetaansluiting	2,18
43	Aanwezigheid van uitgewerkte educatieve pakketten	2,15
44	De mogelijkheid van volpension	2,10
45	Drank ter beschikking gesteld door uitbater	1,98

Enigszins verrassend wordt de nummer één ingenomen door de periode van het verblijf, net voor huurprijs en zelfkookmogelijkheid. De flexibiliteit om met kamperiodes te schuiven blijkt dus beperkt te zijn. Dat maakt het voor uitbaters minder evident om voor een betere spreiding van overnachtingen te zorgen richting rustigere periodes.

Daarnaast scoort een kindvriendelijke omgeving hoog, in ieder geval hoger dan bij de andere soorten verblijven. Kampen hebben nood aan speelbossen en speelweides in de onmiddellijke omgeving die bij voorkeur rustig is. Het gaat lijnrecht in tegen maatschappelijke tendensen om jeugdtoerisme weg te halen uit de groene ruimte.

De douches sluiten de top tien af. Ons buikgevoel zegt dat dit tien jaar geleden niet het geval zou zijn geweest. Vandaag leggen jeugdgroepen zelfs voor eenvoudige accommodatie een aantal minimale hygiëne-eisen op en voor de grote meerderheid horen douches daar bij.

Bij de lage scores wordt heel duidelijk dat kampen weinig aanbod verwachten van de uitbater, behalve een geschikte accommodatie (en omgeving). Geen educatieve pakketten, geen maaltijden of drank en ook geen internet. Kunnen spelen, daar draait het om. Toch bij volpension een kleine nuance: de absolute meerderheid vindt het helemaal niet belangrijk, maar tegelijk vindt 15 % het wel belangrijk of heel belangrijk om niet zelf te moeten koken. Bij de kampen gaat het dan vooral over groepen uit het landelijk jeugdwerk of de MPI's.

Een gericht aanbod

Wie bepaalde jeugdgroepen wil overtuigen om een verblijf te reserveren, kan zich specifiek richten op bepaalde segmenten: groepen die op tentenkamp gaan, die willen sporten of die op zoek zijn naar accommodatie geschikt voor rolstoelgebruikers. Op deze pagina's overlopen we enkele bijkomende aandachtspunten die we konden halen uit de onderzoeksresultaten.

KAMPEREN

Voor alle duidelijkheid: we hebben het hieronder niet over de combinatie van gebouw en tentengrond, maar over een kampeerweide waar alle deelnemers in tenten slapen.

Uit onze cijfers blijkt dat de Vlaamse jeugdgroepen voor hun kampeeractiviteiten slechts in een kwart van de gevallen in Vlaanderen blijven. De grote meerderheid van de "tentenkampen" vindt plaats in de Ardennen.

Aan de "kampeerdere" vroegen we om voor een aantal specifieke kampeeritems het belang aan te duiden bij de keuze van een locatie (zie tabel 12). Op basis van de antwoorden gaande van "helemaal niet belangrijk" tot "heel belangrijk", konden we elk item een score op 10 geven.

TABEL 12: KAMPEREN

1	Aanwezigheid van drinkbaar water op het terrein	7,70
2	De oppervlakte van het terrein	7,68
3	Hellingsgraad van het terrein	6,29
4	Aanwezigheid van elektriciteit / stopcontact	6,28
5	Mogelijkheid om putten te delven op het terrein	6,22
6	De aanwezigheid van vast sanitair	5,67
7	Mogelijkheid tot plaatsing van tijdelijke voorzieningen	5,14
8	Aanwezigheid van vaste terreinverlichting	3,84

Beschikken over drinkbaar water en voldoende ruimte zijn de belangrijkste criteria die de keuze bepalen. Uiteraard zien we bij de algemene items ook het belang van een groene en rustige omgeving bij de kampeerweides en op dat vlak is de perceptie van jeugdgroepen beter t.o.v. weides in de Ardennen dan t.o.v. Vlaamse terreinen. Nochtans liggen heel wat Vlaamse terreinen in een groter boscomplex en kunnen zij op dat vlak de concurrentie aan met de Waalse burens.

Een beetje verrassend is ook dat meer groepen elektriciteit en vast sanitair belangrijk vinden dan dat er groepen zijn die niet belangrijk vinden. Wie dit kan aanbieden, wordt dus voor heel wat jeugdgroepen extra aantrekkelijk. Op heel wat plaatsen komt men dan wel in de problemen met stedenbouwkundige

regelgeving, zeker omdat de kampeerterreinen bijna per definitie in de natuur liggen.

Vaste terreinverlichting blijkt niet nodig te zijn.

Een andere troef van Vlaamse kampeerterreinen kan liggen in de relatie met uitbater en gastgemeente. De laatste jaren ontvangen de jeugdwerkkoepeles heel wat klachten over woekerprijzen bij Waalse uitbaters of moeilijkheden met Waalse gastgemeentes. Meer en meer lokale jeugdgroepen worden zich bewust van het probleem. Ook in ons onderzoek komt dit naar voor. Op pagina 5 vermeldden we reeds dat slechts in 68 % van de tentenkampen een contract wordt afgesloten, daarnaast stellen we vast dat de helft van de discussies gaat over geld. Correcte en duidelijke afspraken maken is dus van wezenlijk belang. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat bij 4 op de 5 tentenkampen ter plaatse inkoop wordt gedaan. Het is goed dat gemeentes zich bewust zijn van deze impuls voor de plaatselijke economie.

Ten slotte is er nog een groen argument. Kampeerdere hechten meer belang aan duurzaamheid. Minder ver op kamp gaan draagt daar zeker toe bij.

SPORTEN

Sportgroepen zijn moeilijk onder één noemer te vatten. De verschillende sporttakken zijn niet alleen heel divers, heel wat (jeugd)sportclubs (62 %) organiseren geen meerdaagse initiatieven en als ze het toch doen, is er een grote variatie tussen weekends, kampen, stages, tornooien enz.

TABEL 13: SPORTEN

1	Brandveiligheid	8,95
2	De huurprijs	8,38
3	Aanwezigheid van sportfaciliteiten	8,15
4	Aantal douches	7,98
5	De periode	7,83

De criteria waar sportgroepen belang aan hechten, zijn helemaal niet verrassend (zie tabel 13). Naast de drie klassiekers brandveiligheid, huurprijs en periode wordt de top vijf aangevuld met sportfaciliteiten en douches.

Slechts 1 op 3 sportverblijven vindt plaats in zelfkook. Dat betekent dat sportclubs vooral voor volpensionhuizen een mogelijk interessante doelgroep kunnen vormen, op voorwaarde dat er sportvoorzieningen in de onmiddellijke omgeving kunnen aangeboden worden. Op dat moment wordt het jeugdverblijfcentrum

Slechts een kwart van de kamperende groepen blijft in Vlaanderen.

Concurreren met de Bloso-centra is niet vanzelfsprekend.

ook interessant voor scholen die sportklassen willen organiseren. De concurrentie is echter bikkelhard. Zo is het bijzonder moeilijk om te concurreren met de 13 gesubsidieerde Bloso-centra, zowel qua tarieven als qua aanbod (accommodatie en lesgevers). Noteer ten slotte ook dat sportclubs tijdens een meerdaags verblijf niet alleen sportactiviteiten organiseren voor de deelnemers, zelfs het omgekeerde is mogelijk: een sportclub die op weekend enkel ontspanning aanbiedt en net eens niet aan sport wil doen.

KINDEREN MET EEN FYSIEKE HANDICAP

Kinderen met een fysieke handicap vinden we vooral bij MPI's. Ook in het provinciaal/landelijk jeugdwerk geeft bijna de helft van de ondervraagden aan dat er kinderen met een fysieke handicap bij de vereniging horen, maar hun aandeel in de volledige vereniging is vaak relatief klein (zie tabel 14).

TABEL 14: AANWEZIGHEID VAN KINDEREN MET EEN FYSIEKE HANDICAP

	Groepen met kinderen met fysieke handicap	Groepen met kinderen zonder fysieke handicap	Percentage
Lokaal jeugdwerk	41	209	16 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	46	53	46 %
Onderwijs	15	51	23 %
Sportclubs met jeugdwerking	42	240	15 %
Bijzondere jeugdzorg	2	71	3 %
MPI's	32	16	67 %

Als we aan groepen met kinderen met een fysieke handicap vragen wat hun knelpunten zijn bij het zoeken naar een locatie, blijkt toegankelijkheid niet bovenaan te staan. Slechts 9 % geeft dit aan als probleem. Betaalbaarheid (20 %) en beschikbare periodes (13 %) zijn een stuk vaker spelbreker.

Toegankelijkheid scoort relatief laag bij de criteria die keuze voor locatie bepalen (zie tabel 15). Er is een duidelijk verband met tabel 14: soorten groepen met relatief veel kinderen met een fysieke handicap, hechten gemiddeld meer belang aan toegankelijkheid.

TABEL 15: BELANG VAN TOEGANKELIJKHEID VOOR ROLSTOELGEBRUIKERS

	Gemiddelde score (op 10)	Helemaal niet belangrijk	Niet belangrijk	Tussen beide	Belangrijk	Heel belangrijk
Lokaal jeugdwerk	3,35	25 %	32 %	30 %	10 %	3 %
Provinciaal/landelijk jeugdwerk	4,95	14 %	25 %	24 %	23 %	14 %
Onderwijs	5,03	12 %	20 %	33 %	25 %	10 %
Sportclubs met jeugdwerking	4,53	20 %	19 %	28 %	26 %	7 %
Bijzondere jeugdzorg	1,90	52 %	26 %	16 %	6 %	0 %
MPI's	5,70	19 %	16 %	19 %	10 %	36 %

Heel opvallend is dat we geen verschillen vaststellen tussen groepen met en zonder kinderen met een fysieke handicap, als we vragen welke criteria belangrijk zijn bij de keuze van een locatie. De top vier is zelfs volledig identiek: huurprijs, brandveiligheid, periode en aantal toiletten. Over de 45 bevroegde criteria heen is er slechts één item dat in belang verschilt tussen de twee groepen: toegankelijkheid.

Dat is een belangrijke conclusie, want dit betekent dat er geen bepaalde soorten voorzieningen of omgeving zijn die meer of minder toegankelijk moeten gemaakt worden dan andere.

Toegankelijke jeugdverblijfcentra hebben qua midweekbezetting een extra troef. Leefgroepen met volwassen personen met een fysieke handicap vallen dan wel buiten het bestek van het onderzoek, we weten dat zij hun meerdaagse verblijven vooral organiseren tijdens de school

midweek. Personen die verlengd minderjarig zijn verklaard omwille van een mentale handicap, mogen bovendien meegemeld worden bij de jeugdovernachtingen. Dit kan belangrijk zijn voor jeugdverblijven die anders in de problemen komen om hun jeugdlabel te behalen bij Toerisme Vlaanderen (minstens 70 % overnachtingen van -26-jarigen).

Beleidsaanbevelingen

Op basis van dit onderzoek komen een aantal conclusies bovendien die ook een weerslag hebben voor het (Vlaamse) overheidsbeleid t.a.v. jeugdtoerisme. Daarom eindigen we dit dossier met vier concrete beleidsaanbevelingen.

1 DE OMGEVING

Bij jeugdverblijfcentra is de omgeving even belangrijk als het gebouw/terrein dat gehuurd wordt. Deze boutade wordt bevestigd door de onderzoeksresultaten. Dit gaat niet alleen over speelmogelijkheden in bossen en op weides in de buurt, men heeft ook aandacht voor veilige routes en rust in de omgeving. Daarom zijn we verheugd om vast te stellen dat voor de verblijven in 2009 omgeving en speelruimte heel positief werden geëvalueerd, ook voor de verblijven in Vlaanderen.

In het dichtbevolkte Vlaanderen staat de ruimte echter onder grote druk, zeker voor 'zachtere' sectoren als jeugdtoerisme. Net bij een aantal jeugdverblijven gelegen in een groene en rustige omgeving worden een aantal vragen gesteld vanuit natuur en ruimtelijke ordening. Een verschuiving van jeugdtoerisme naar de woonkernen lijkt bezig, maar dit gaat in tegen de behoeftes van de jeugdgroepen. Het zorgt ook voor extra klachten van burens die niet allemaal even gelukkig zijn met een jeugdkamp in hun achtertuin.

2 VERSTANDIG INVESTEREN

Brandveiligheid en hygiëne (toiletten, douches, keuken) zijn belangrijk bij de keuze van een overnachtingsplaats. Op dat vlak heeft het Vlaamse jeugdtoerisme het laatste decennium een enorme inhaalbeweging gemaakt. Er is bijzonder veel geïnvesteerd in veiligheid en uitrusting van de gebouwen. De subsidies van de Vlaamse overheid hebben hiertoe zeker bijgedragen, maar het grootste deel van de investeringen wordt gedragen door de uitbaters zelf. Dat geld moet dus op één of andere manier terugverdiend worden, maar hoe? Uit het onderzoek komt de huurprijs als belangrijkste parameter naar voor als een locatie wordt gekozen. De marge voor prijsstijgingen is dus beperkt.

Daarom moet omzichtig worden omgesprongen met bijkomende eisen voor jeugdverblijfcentra. Investerings- en bijvoorbeeld toegankelijkheid, ventilatiesystemen of legionellabestrijding worden best geval per geval bekeken na een grondige kosten-batenanalyse. Enkel zo kan vermeden worden dat jeugdverblijven op termijn onbetaalbaar worden voor hun doelgroep.

Tegelijk moet een goed evenwicht gevonden worden tussen vraag en aanbod. Als voor bepaalde segmenten het aanbod de vraag overtreft, heeft dit immers grote gevolgen voor de rendabiliteit van sommige jeugdverblijven (zie ook volgende aanbevelingen).

3 DE KRIMPENDE SCHOLENMARKT

Scholen hebben tijdens de midweken een groot aanbod om uit te kiezen. Dat is meegenomen voor de leerkrachten, maar niet altijd even goed nieuws voor jeugdverblijven die veel scholen ontvangen. De recente evoluties met de maximumfactuur hebben bovendien al voor een lichte daling gezorgd van onderwijsovernachtingen in volpension.

Op plaatsen waar de overheid investeert in extra aanbod dat (ook) geschikt is voor scholen, moet goed nagegaan worden of dit extra aanbod dan ook voldoet aan werkelijke behoeften. Want hoe dan ook wordt (bijna) elke overnachting in een nieuw jeugdverblijf weggehaald in een bestaand jeugdverblijf dat dus minder overnachtingen haalt.

4 GROTE KAMPPLAATSEN

Er is een tekort aan grote kampplaatsen (meer dan 100 personen) tijdens de zomer. Extra aanbod creëren lijkt dan een voor de hand liggende oplossing, maar het probleem daarbij is dat de vraag slechts enkele weken het aanbod overstijgt en dat de grote kampplaatsen het tijdens het schooljaar vaak moeilijk hebben om een goede bezettingsgraad te halen.

Daarom zijn meer creatieve oplossingen gewenst. Domeinen waar verschillende gebouwen staan, kunnen tijdens de zomermaanden ervoor kiezen om de gebouwen niet afzonderlijk te verhuren, maar enkel het integrale domein. Middelgrote jeugdverblijven kunnen in de zomer hun gebouw aanbieden in combinatie met een aantrekkelijke tentengrond. Op die manier kunnen locaties voor grote kampgroepen ook tijdens het schooljaar zinvol worden uitgebaat.

We moeten vermijden dat jeugdverblijven op termijn onbetaalbaar worden voor hun doelgroep.